Hyönteistuhojen
torjunta myrskyn jälkeen

mmm.fi
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Kuva: S. Pönniö

Hyönteistuhojen torjunta myrskyn jälkeen

Myrskyssä kaatuneet, korjaamatta jääneet puut aiheuttavat ympäröiville metsille hyönteistuhojen riskin. Myös pinoissa oleva havupuutavara toimii hyönteisten lisääntymisalustana. Hyönteisten torjunnassa tärkeä, muistettava ajankohta on juhannus. Tällöin viimeistään olisi huolehdittava, että edellisvuotiset tai talven aikana kaatuneet tai kaadetut puut kuljetetaan pois metsistä ja metsäteiden varsilta. Hyönteistuhojen ennaltaehkäisy myrskytuhoissa on lakisääteinen velvollisuus, josta vastaa viimekädessä metsänomistaja.

Hyönteisten torjunnassa tärkeä ajankohta on juhannus.

Kaarnakuoriaisten lisääntymistä metsissä voidaan torjua kuljettamalla puutavara ajoissa pois.Poiskuljetus on usein ainoa keino estää tuhoja.

Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (8.2.1991/263) velvoittaa, että kuorellinen mäntypuutavara on kuljetettava pois metsästä tai välivarastolta Etelä-Suomessa kesäkuun ja kuusipuutavara heinäkuun loppuun mennessä. Pohjois-Suomessa vastaavat ajankohdat ovat heinä- ja elokuun puoliväli. Viisainta on toimia kuitenkin ajoissa.

Toimenpiteisiin on ryhdyttävä, kun taimikkovaiheen ohittaneessa metsässä on myrskyn, lumen, metsäpalon tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamia havupuita hehtaaria kohden enemmän kuin 10 prosenttia puuston runkoluvusta tai yksi taikka useampi vähintään 20 vahingoittuneen havupuun ryhmä.

Huolehtimisvelvollisuus koskee kaikkea puuta, jonka minimilatvaläpimitta on 6–7 senttiä. Vastuu on metsänomistajalla ja pinojen osalta puutavaran omistajalla. Lain valvonnasta vastaa metsäkeskus.

© Maa- ja metsätalousministeriö, Metsäkeskukset ja Metsäntutkimuslaitos

Kaarnakuoriaiset lisääntyvät havupuun kuoren alla

Kirjanpainaja

Kuusta vahingoittavat kirjanpainajat kehittyvät keskikesällä. Lisääntyminen tapahtuu myrskyn kaatamissa puissa, kuusipinoissa sekä heikkokuntoisissa pystyyn kuolevissa puissa. Hyvin runsaana esiintyessään ne saattavat hyökätä täysin terveiden kuusien kimppuun. Tällöin voi myös täysikasvuisia suuria kuusiryhmiä kuolla pystyyn, mistä aiheutuu merkittäviä taloudellisia tappioita.

Lämmin ja kuiva kesä lisää hyönteistuhojen riskiä, koska esimerkiksi kirjanpainaja ehtii silloin tehdä kaksi hyönteissukupolvea.

Kirjanpainajan koteloita ja kuoriutuneita yksilöitä. *Kuva: Antti Pouttu*

Puun rungosta kuoren alta paljastuneita syömäkäytäviä. *Kuva: Antti Pouttu*

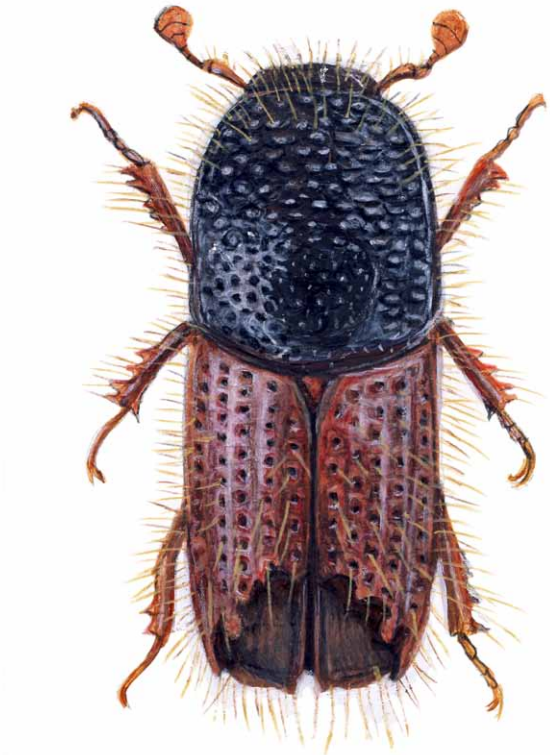

Kirjanpainaja on tumma, 4,2-5,5 mm pitkä kaarnakuoriainen, jolla peräkuopan reunoilla 4 paria hampaita. Kolmas hammas on nuppimaisesti paksuuntunut kärjestään. *Kuvitus: Ilmari Hakala*

Jos metsään jätetään myrskyn kaatamia kuusia, lähistön kuuset tulee tarkastaa seuraavana kesänä hyvissä ajoin ennen juhannusta mahdollisten kirjanpainajien varalta. Uudet iskeymät voi havaita ruskeasta purusta, jota kirjanpainajat poistavat käytävistään niitä kaivaessaan. Puru näkyy kaarnan raoissa ja usein myös ruskeana renkaana puun tyvellä. Puut, joihin kirjanpainajat ovat iskeytyneet, voivat olla alkukesällä vielä aivan vihreitä ja terveen näköisiä. Kirjanpainajan iskemät puut olisi hyvä poistaa metsästä ennen juhannusta.

Kirjanpainajan tappama kuusi. *Kuva: Antti Pouttu*

© Maa- ja metsätalousministeriö, Metsäkeskukset ja Metsäntutkimuslaitos

Ytimennävertäjät männyn riesana

Ytimennävertäjät

Männyn riesana ovat ytimennävertäjät, jotka lisääntyvät kuolleissa ja myrskyn kaatamissa puissa sekä mäntypinoissa. Keväisin, kun päivälämpötila ylittää +12 astetta, alkaa ytimennävertäjien parveilu. Kuoriaiset menevät kaarnan alle lisääntymään ja uusi sukupolvi aikuisia lähtee lentoon noin kolmen kuukauden kuluttua.

Nuori sukupolvi lentää lähistöllä kasvavien mäntyjen latvaan nakertamaan kasvaimet ontoiksi ja yhteyttävä latvus supistuu. Tästä seuraa puun kasvun väheneminen. Tuulella ontot kasvaimet tippuvat maahan. Kun puupinot kuljetetaan ennen juhannusta pois männiköiden lähettyviltä, vahinkoja ei pääse tapahtumaan ja metsät pysyvät terveinä.

Pystynävertäjän peitinsiivet ovat mustat tai punaruskeat. Peitinsiipien kärjessä toinen nystyrärivi puuttuu muodostaen tyypillisen uran. Sen näkee paljaallakin silmällä kun valo tulee sopivassa kulmassa. Aikuinen on 3,2–4,8 mm pitkä. *Kuvitus: Ilmari Hakala.*

Vaakanävertäjä on aikuisena 3,2–5,2 mm pitkä ja väriltään punaruskea. Peitinsiipien takaosan sukas- ja nystyrivit ovat täydelliset siipien kärkeen asti. Vaakanävertäjä aiheuttaa männyllä kasvaintuhoja ja voi poikkeuksellisesti iskeytyä lisääntymään eläviin puihin kuten pystynävertäjäkin. *Kuva: Antti Pouttu.*

Tyypillisiä ytimennävertäjien syönnillään aikaansaamia piikkimäisiä männynlatvoja. *Kuva: Antti Pouttu.*

© Maa- ja metsätalousministeriö, Metsäkeskukset ja Metsäntutkimuslaitos

Korvausvelvollisuus

Havaittaessa laiminlyöntejä puiden poisviemisessä voi ottaa yhteyttä alueen metsäkeskukseen. Metsäkeskus tarkastaa kohteen ja mikäli puutteita on, hän antaa asiasta huomautuksen ja välittömät toimintaohjeet puutavaran tai kyseisen metsän omistajalle.

Metsätuholain mukaan toiselle aiheutetusta vahingosta syntyy lainrikkojalle myös korvausvelvollisuus. Näin voi käydä, jos tuho leviää laiminlyönnin seurauksena naapurin puustoon.

Metsäkeskus neuvoo ongelmatilanteissa

Puutavaran kuljettaminen pois metsästä on aina ensisijainen toimenpide hyönteistuhojen välttämiseksi. Jos se ei ole mahdollista, voidaan säädösten mukaan tehdä mm. seuraavat, vaihtoehtoiset toimenpiteet:

1. Puutavara peitetään ennen tuhohyönteisten parveilua hyönteisten iskeytymisen estävällä katteella, jonka on peitettävä mäntypino kokonaan ja kuusipinosta päällys sekä sivuja ja päätyjä vähintään yhden metrin korkeudelta pinon yläreunasta mitattuna.

2. Puutavarapinon ylimmät kerrokset kuljetetaan pois hyönteisten iskeytymisen jälkeen, mutta ennen metsätuholain puutavaran poiskuljettamiselle säädettyjä määräaikoja, tai kuoritaan viimeistään kuukautta ennen näitä määräaikoja.

Havupuutavaraa ei tarvitse kuljettaa pois hakkuupaikalta tai välivarastosta, mikäli pinon sijoittamisessa on otettu huomioon maa- ja metsätalousministeriön päätöksen (1397/1991) mukaiset varoetäisyydet (taulukko).

Vähimmäisetäisyys sellaiseen metsikköön, jonka puuston tilavuudesta yli 30 prosenttia on samaa puulajia kuin varastossa oleva puutavara:

Varaston koko	Etäisyys siemen- tai suojuspuumetsiköstä tai nuoresta kasvatusmetsiköstä	Etäisyys muusta metsiköstä
enintään 100 m^3	$\geq$ 200 m	$\geq$ 100 m
yli 100 m^3	$\geq$ 400 m	$\geq$ 200 m

Tarvittaessa neuvoja eri torjuntakeinoista saa metsäkeskuksesta, ks. www.metsakeskus.fi

© Maa- ja metsätalousministeriö, Metsäkeskukset ja Metsäntutkimuslaitos